

Etika i šport – Uvodnik*

Rado sam prihvatio zamolbu organizatora da napišem uvodnik u zborniku radova sa 11. riječkog bioetičkog stola održanog 7. svibnja u organizaciji Katedre za društvene i humanističke znanosti u medicini.

Bio je to vrlo zanimljiv stručno-znanstveni skup koji je očito imao za cilj da se na kreativan, ali i pomalo provokativan način progovori o nekim aspektima bioetike u športu. Sastanak je, naravno, bio i poticajan, kako bi se bioetika u športu primijenila u praksi. U tom smislu organizator je apsolutno učinio sve napore da se ova tema uopće stavi u naslov, a svi su predavači svojim radovima uspjeli opravdati povjerenje organizatora, odnosno uklopiti svoja izlaganja u izabrani naziv skupa. Naravno, otvoreno je i niz upita ili dilema koje podsjećaju na to koliki je zapravo opseg teme, ovisno iz kojeg kuta je problem razmatran.

Etika je slojevita znanost, vrlo opsežna, praktički neograničena, pa će je u budućnosti trebati postepeno diferencirati i dimenzionirati u segmentima. Istovremena potreba za tumačenjem dnevnih situacija, dilema ili problema koji su golemi, treba biti ubrzana. Svakako bi bilo vrlo korisno i nužno da se stručno-znanstveni i multidisciplinarni skupovi održavaju u nizu i da su fokusirani u nekoj razini ili sloju. Multidisciplinarnost, htjeli ili ne htjeli, u ovom času ne možemo i ne trebamo izbjegavati jer se, naravno, mnogo toga prožima, a odabrane teze treba bolje fokusirati.

Inače, sama definicija športa ili pojedinih športova treba biti preciznije definirana, kako globalno, tako i teorijski, ali i specifično lokalno ili regionalno, zakonski i pravno. To niti kod nas još nije učinjeno i vrijeme je da se sami odlučimo o modelu kakav šport želimo, kako i koliko ga financirati itd. Logično zaključujemo da nam u ovom trenutku nedostaje strategija razvoja športa. Loša poruka za to je i, 'priča o doping', o čemu možete čitati i u ovom izdanju. Naime, u odnosu na prošlu godinu formalno smo donijeli i recesijski zakonski regulativ, a iz, recimo, tehničko-administrativnih razloga stojimo kao 'ukopani' i, naravno, gubimo na dinamici, posebno na međunarodnom planu. Potrebno je da se u daljnjem problematiziranju budućnosti bioetike u športu slijedi određena dinamika. Važno je to s obzirom na to

* Uvodna riječ Ivana Fattorinija, predsjednika Upravnog vijeća Hrvatske agencije za borbu protiv dopinga u športu.

da postoji niz mogućnosti boljeg i posebno bržeg djelovanja, upravo zbog silnih znanstvenih i tehničkih mogućnosti kao što je korištenje medija poput televizije s mogućnošću ubrzanih ili usporenih opcija itd., isto kao što je i laboratorijski moguće sačuvati uzorke krvi, a posebno urina, i na dulje vrijeme.

Listajući naslove iz 2010. godine sjećam se rasprava i dilema u odnosu na kronološki i fizički integritet djeteta (kategorizacija?) kao i diferencijacija takozvanog vrhunskog športa u odnosu na profesionalni šport, komercijalizaciju, odnosno amaterizam. Pitanje je također društvene definicije profesionalnog športa, a sve to u okviru fenomena i činjenice politizacije športa. Bioetika treba definirati svoj stav prema takozvanom "prljavom športu", kao što su kladionice, namještanje rezultata ili utakmica i slično. Preostaje također i stav prema vojnom športu koji uz sve pozitivne percepcije potiče i razmišljanja o testiranju maksimalnih ljudskih mogućnosti, ma što to značilo, a sve to može biti pokriveno vojnom tajnom. Ne smijemo zaboraviti da bi ovakve teme svakako bile zanimljive i za veterinarsku medicinu jer je činjenica da su i sve životinje predmet moguće manipulacije i u bioetičkom smislu, pa se u budućnosti taj krug sudionika može i proširiti.

Šport je bitan dio kulture (UNESCO), ali i nekih osnovnih maksima kao što su ne varati (engl. *do not cheat*), ferplej, kvalitetni i usmjereni zdravstveni pregledi ovisno o dobi.

Uz sve navedeno, uključivši urođeni talent, ali i dril u ostvarivanju športskog rezultata, mora postojati i strasti i entuzijazma jer inače izostaje osnovna ideja športa, a to je natjecanje, nadmetanje i sl. U nekim budućim raspravama svakako treba revidirati ponašanje i poruke druženja u 'olimpijskim selima'. Također je neobično važno da shvatimo da danas postoji potpuna sloboda informacija u smislu bilo kakve informacije, pa tako i športske, jer živimo u doba interneta koji ima svoje pozitivne, ali i negativne konotacije. Preostaju još neke dileme kao što je homoseksualnost ili općenito spolnost u športu ili medicinski, moralni, etički aspekti trudnice koja se natječe u vrhunskom športu. Činjenica je da su ovoga časa odškrinuta vrata i za kazneni postupak u slučaju bilo kakvih manipulacija u odnosu na bilo što što se odnosi na vrhunski šport, posebno kada je u pitanju doping. S druge strane teško da će gledaoci napuniti veliki stadion i neposredno pratiti lošu utakmicu ili sporu utrku. Ostaju također dileme o tome kako i koliko dozvoliti tzv. alternativnoj medicini ulazak u medicinski tretman športaša. Činjenica da se (pre)česte smrti u športu općenito događaju poznata je, a posebno u specifičnim okolnostima ekstremnih športova, kao i pitanje mogu li i smiju li neke urođene 'mane' služiti vrhunskom športu, pa, konačno, i zbog komercijalizacije - uvođenja *športskog šoua*, cirkuske akrobatike i slično.

Neobično delikatna tema o kojoj se sve više govori u smislu medicinski opravdanih razloga je tema tzv. športskog rasizma jer su ljudi jednostavno različiti u biološkom materijalu, pa su neki objektivno, sa športskog stanovišta, bolji u nekim od športova. Iz sličnih ili tradicionalnih razloga rađaju se ili 'izmišljaju" neki novi/stari športovi regionalnog karaktera. Možemo očekivati da bilo koja od navedenih činjenica zavrjeđuje barem jedan skup o športu i etici ili bioetici, kao što je i prije navedeno. Važno je napomenuti da je prošlogodišnji skup u Rijeci imao i međunarodni karakter i da je poslana poruka regiji, ali i šire, u smislu neizostavnog i ubrzanog uključivanja bioetike u šport. Možda se ipak moglo očekivati da će na spomenutom skupu sudjelovati više sudionika, ili aktivno ili kao slušatelji i promatrači.

Časopisu i godišnjaku JAHR želim dug i uspješan vijek jer je izrada svakog zbornika vrlo težak posao, pa još jednom zahvaljujem organizatorima, a posebno dr. sc. Morani Brkljačić Žagrović i njenim suradnicima.

Ivan Fattorini